

Bilingvální vzdělávání neslyšících – popis současné situace u nás

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta,

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Diplomantku je třeba pochválit, že teoretickou část své práce postavila na větším počtu existující domácí, ale i cizojazyčné odborné literatury; na druhou stranu je škoda, že v některých kapitolách neobohatila tyto položky (u nás již dobře známé a často citované) o současnější - a ve vztahu k praxi aktuálnější - zdroje a informace (např. o skutečně současném stavu bilingválního školství v uvedených zemích). Ke kapitole 2.4 *Bilingvální vzdělávání neslyšících ve světě* je ještě nutno říci, že v textu panuje velký nepoměr mezi množstvím uvedených informací o stavu v jednotlivých státech a (také) počtem zdrojů, ze kterých autorka tyto informace čerpá (stav bilingválního školství ve Velké Británii, Dánsku nebo USA je v práci doložen na základě jedné práce či z popisu situace na jedné škole). Mohla by diplomantka při obhajobě popsat současný stav situace v jedné vybrané zemi a porovnat jej s informacemi popsány ve své práci, které jsou v průměru devět let staré?

V dalších kapitolách teoretické části, jejíž struktura je – vzhledem k části praktické – velmi vhodně sestavena, bych zmínila ještě dva momenty:

(1) Významné informace, především pro pochopení současné situace, slibuje název kapitoly 3. *Situace v ČR – legislativa* (s. 33). Autorce se v ní podařilo shromáždit citace částí jednotlivých relevantních legislativních zdrojů, ty však – bohužel - nepropojuje žádnými komentáři, které by osvětlily souvislosti současného stavu a vyvodily důsledky pro praxi.

(2) Na (s. 19) autorka mj. formuluje (a krátce charakterizuje) dva modely bilingvismu sluchově postižených, a to model asimilační a pluralistický. Zatímco v kpt. 2.2 *Rysy a zásady bilingválního a-bikulturního vzdělávání neslyšících* (s. 21) definuje model pluralistického (shodou okolností toho, který je dle výsledků autorčina výzkumu v našem speciálním školství zastoupen v menší míře), bližší charakteristiku druhého (a u nás rozšířenějšího) modelu neuvádí. Mohla by proto diplomantka při obhajobě obsáhleji formulovat rysy asimilačního modelu (nejen ty již v práci uvedené), a to i ve vztahu k hypotéze č. 4 uvedené na s. 40? Nedomnívá se diplomantka, že by bylo vhodné - především pro empirickou část bakalářské práce - shrnout v práci také základní rysy bilingválního přístupu u neslyšících obecně (nejen jednotlivých modelů), jež by se také měly stát základními kritérii výzkumné sondy? Které rysy asimilačního modelu autorka zjišťuje?

Jak již bylo zmíněno, předkládaná práce je ve své praktické části založena na „výzkumné sondě“. Ta je sestavena z výsledků: (a) „nepilotované nestandardizované ankety pro vedení škol“, (b) analýzy ŠVP jednotlivých škol a (c) náslechů.

Pro první část diplomantka formuluje (s. 38) okruhy svého zájmu (jsou jimi: filozofie školy, jazyk a komunikace, personál a vazby na komunitu Neslyšících), které zkoumá na základě 13 otázek. Pominu-li fakt, že vyhodnocení je obsahově i graficky nepřehledné (nekopíruje strukturu ankety formulovanou na s. 38, v Příloze č. 2 nedodržuje shodu v číslování otázek) a vyhodnocení ankety velmi stručné (většinou shrnuté jen do 4-6 bodů; některé předem stanovené okruhy zkoumání – např. týkající se personálu a jeho vazby na komunitu neslyšících – zde zmapovány nejsou), kladu si otázku, jakou výpovědní hodnotu výsledek ankety (prezentovaný v kpt. 4.2) nese? Je ředitel (vždy) kompetentní zodpovědět otázky ohledně jazykové a kulturní identity neslyšícího personálu? Dokáže posoudit míru jeho kompetence v ČZJ a příslušnost ke komunitě Neslyšících? Proč do tohoto personálu nebyli zařazeni také nepedagogičtí pracovníci (nejsou i oni jazykovými a kulturními vzory)? Z jakého důvodu diplomantka zařadila otázku po tlumočnicích? Proč s ní v analýze dále nepracuje? Pokládá autorka odpovědi ředitelů škol – i přes patrnou rozdílnost v chápání stěžejních pojmů – jako nosný (např. Příloha č. 2, s. 96). Jak autorka s tímto faktem v analýze dále pracuje?

K práci mám mnoho dalších otázek. Formulovat budu jen některé a prosím, aby se k nim diplomantka při obhajobě vyjádřila:

1) V kapitole *Totální komunikace* (s. 31) autorka uvádí, že mezi užívané prostředky patří mj. znakový jazyk, znakový jazyk a řeč podporovaná znaky. Mohla by diplomantka vysvětlit, jak jednotlivým pojmům rozumí?

2) Jak by diplomantka propojila citovanou informaci uvedenou na s. 34 o zařazení speciálních vyučovacích předmětů a předmětů speciálně pedagogické péče - jako je např. logopedická péče nebo znakový jazyk – se vzdělávací oblastí Jazyk a jazyková výchova)? Nedomnívá se diplomantka, že právě některé rysy českého školství dané legislativou mohou ovlivnit podobu bilingválního přístupu ke vzdělávání (směrem k asimilačnímu modelu)? Pokud ano, tak které?

3) Proč jsou v seznamu zkoumaných škol (s. 36, kpt. *Charakteristika zkoumaného vzorku*) uvedeny názvy, které již nejsou aktuální (diplomantka sama některé z nich aktualizuje v poznámce pod čarou)? Jaké důvody vedly autorku ke zkoumání školy, která má v názvu „ZŠ a MŠ logopedická“? Jakým způsobem byl v rámci výzkumu ošetřen požadavek uvedený v textu (s. 36) - všimati si jen dětí v MŠ a na 1. stupni ZŠ, které nemají mentální postižení - , když víme, že se děti s lehčím stupněm mentálního postižení vyučují i na některých školách v běžných třídách?

4) Prováděla diplomantka analýzu ŠVP jednotlivých škol vždy sama (nebo se někdy spolehla na odpovědi vedení školy)? Znamená formulace, že ČJ a ČZJ jsou vyučovány jako jeden předmět (s. 66, Hypotéza č. 2) to, že není (vždy) vyučován jeden jazyk v rámci jedné hodiny?

5) Jakou strukturu a jaká kritéria si autorka stanovila pro následně?

Práce s literaturou by si zasloužila mnohem větší pozornost – uvádím zde jen příklady: některé tituly zmíněné v textu práce chybí v seznamu literatury (např. s. 10 – Grosjean, 2010; s. 12 – Macurová, nedatováno; s. 18 – Macurová, 1998; s. 19 – Macurová, 1993-94; s. 32 – Baker, Knight, 2001; aj.), častá je také chybná datace (s. 10 – Hrubý, 1998, v seznamu literatury je uvedeno 1999; s. 14 – Freeman, 1992, v seznamu literatury 1991; s. 20 – Stockoe, 1960, v seznamu literatury 1980; s. 26 – Hudáková, 2008, v seznamu literatury 2009 aj.), u některých elektronických zdrojů datace v textu uvedena je, v seznamu zdrojů nikoli (s. 12 – Červinková-Houšková, 2004; s. 28 Chlumecká); jasný také není odkaz v textu (s. 9 a jinde) Jabůrek, 1998 - v seznamu zdrojů lze nalézt dvě položky stejného data (Jabůrek, 1998a a 1998b). Nejednotně působí i rozdílný způsob bibliografického zápisu: někde se u knižních titulů uvádí počet stran, jinde nikoli; u některých kolektivních prací (např. s. 14 – Freeman) chybí další autoři nebo jsou uváděni v odlišném pořadí v textu a v seznamu literatury (s. 21 – Gregory; Swanvick, 2007), jindy je naopak spoluautorství připsáno někomu jinému (s. 20 – Alhgren; Hyltestam, 1994; v seznamu zdrojů pouze Alhgren). Problematické až nesrozumitelné je místy i rozdělení použitých zdrojů na „tištěné zdroje, ze kterých jsme čerpali přímo“ a „tištěné zdroje, ze kterých jsme čerpali zprostředkovaně“, a to především tam, kde autorka cituje či parafrázuje jak přímo, tak zprostředkovaně od jednoho autora, z jedné (?) položky (např. s. 27 – „Alhgren, 1994; citováno z Gibson, Small, Mason, 1997, s. 235“) – bibliografický zápis lze však nalézt jen v jednom seznamu. Několik uvedených prací v seznamech zdrojů jsem naopak v textu práce nenašla vůbec. Všechny uvedené skutečnosti čtenáři velmi ztěžují orientaci v textu a problematice jako takové.

Po formální stránce se v práci objevují poměrně časté překlepy nebo typografické problémy (např. s. 9,11,13,16,20,24,27,39,41,42,43,56), chybná interpunkce a další prohřešky proti pravopisu (s.13,16,18,19,21,22,24,25,3é,31,32,33,34,36,39,41,47,49 atd.); bezproblémová není ani stylizace (např. s. 12,13,14,16). Autorka si počíná nejednotně v přechylování jmen, často (pravděpodobně vlivem překladu většího množství zahraniční literatury) formuluje nepřesně; stejné informace opakuje na několika místech textu (s. 36, 40, 41). Na jazykové stránce práce se projevilo pravděpodobně také málo času na závěrečné korektury (?)

Závěr: Bakalářská práce splňuje (i přes výše uvedené výhrady) požadavky kladené na tento typ prací, proto může být podkladem k obhajobě.

Návrh hodnocení: DOBŘE

Praha, 13. června 2013

Romana Petráňová